

Motion till Luleåkretsens stämma 2025, linje vid industrins klimatomställning

(inlämnad av Lars Andersson, medlem Luleå)

Naturskyddsföreningen har sedan decennier verkat för en ekologiskt hållbar omställning av industrin och energisystemet.

Jag föreslår:

- Att stämman beslutar att när det gäller industriomställningen ska Luleåkretsen hålla den linje som framgår i nedanstående ståndpunkter.

När Luleåkretsen tar ställning i dessa frågor är riksföreningens policies, positionspapper och ställningstaganden utgångspunkt (se länkar nedan) men de lokala och särskilda frågor som väcks är ibland bristfälligt belysta i riksföreningens ställningstaganden, inte minst när det kommer till den aktuella omfattande industriomställningen i norra Sverige.

Därför föreslås här en linje för Luleåkretsen, med utgångspunkter i lokal kunskap, tidigare insatser (se länkar nedan) och den inriktning föreningens arbete har. Vi måste klara de planetära gränserna, vilket innebär att vår individuella konsumtion i Sverige måste minska betydligt, till en fjärdedel av dagens - samtidigt som samhällets industrier och transportsystem måste ställas om från fossilt till förnybart. Det innebär att nya industrier byggs för att ersätta de gamla fossilberoende, och att elanvändningen i industrin ökar medan den totala energianvändningen minskar och fossilutsläppen fasas ut.

Vad behövs i en hållbar industriomställning?

Stål

I Norrbottens län finns en väletablerad industristruktur för produktion av det stål som behövs i samhället nu och i en hållbar framtid. Produktionen är i regionen integrerad från brytning av malm i gruvor, ett transportsystem med järnväg, olika stadier av vidareförädling fram till färdigt stål och utskeppning per hamn eller stålpendeln på järnväg. Återvinningen av stål är i stort sett så hög den kan bli med 92% och möter inte behoven.

Ståndpunkt: Stålproduktionen behövs, från gruvor till stålverk, men bygger idag på ohållbara metoder. SSAB är Sveriges största koldioxidkälla med 10% av utsläppen. De fossila utsläppen måste bort i alla led. Därför krävs en omställning till fossilfri produktion. Då krävs en kraftig utbyggnad av förnybar el på nära håll.

Metallåtervinning

I samhället ackumuleras mängder av metallavfall och vid gruvor ansamlas avfall från brytningen som kan innehålla värdefulla metaller. Järn och koppar återvinns redan i hög grad men andra värdefulla metaller kan återvinnas i hög grad från elektronikskrot och gruvavfall.

Ståndpunkt: Återvinning av mineraler ur gruvavfall och skrot går före öppning av nya gruvor, utifrån riksföreningens mineralhierarki. Anläggningar för detta behöver byggas och förnybar energi för detta behöver tillföras.

Förnybar energi

Förnybar energi är redan en stor sektor i Norrbottens län. Vattenkraften är omfattande och vindkraft har etablerats och byggs ut mer. Solkraftsanläggningar är ännu få. Energilagring behövs, i form av

vätgas, batterianläggningar och pumpkraft vid befintliga utbyggda vattenmagasin, där vatten kan pumpas upp till högre höjd vid vindöverskott.

Ståndpunkt: Vindkraft till havs och på land samt solkraft behöver byggas ut för att tillgodose både den omställda industrins behov och framtida transporter i länet. Anläggningar för energilagring när det inte finns sol och vind behöver byggas ut, t.ex. i form av vätgaslager, batterianläggningar och pumpkraftverk. Länets förnybara energi ska i första hand täcka behoven i länet. Samtidigt krävs en kraftfull politik för energibesparing och effektiv energianvändning.

Infrastruktur

Dagens infrastruktur passar inte för industrins omställning. Järnvägen löser inte transportbehoven för gods- och persontrafik. Mängderna av fossilbränsle drivna långtradare och personbilar skulle kunna ersättas av tåg. Kraftledningar är dragna främst för att exportera ström till södra Sverige. Ledningar för vätgas saknas helt. Batteriindustri behövs både för fordon och batterianläggningar.

Ståndpunkt: Infrastrukturen behöver utvecklas för behoven i ett hållbart samhälle. Norrbottenbanan behöver byggas för att ersätta dagens transporter med flyg och långtradare. Dubbelspår krävs på Malmbanan. Kraftledningar behöver dras från förnybara energikällor till fossilfri industriproduktion. Säkra vätgasledningar behöver dras från framställning till lager och förbrukning. Det finns en särskild utmaning i att dessa försörjningslinjer behöver nå sina mål eftersom de ibland nödvändigtvis måste korsa t.ex. nationalälvar eller andra långsträckta naturvärdesområden. Då måste åtgärder vidtas för att minimera skada eller i sista hand kompensera. Batteriindustri behövs både för fordon och batterianläggningar.

Villkor

I samtliga fall ovan får vi acceptera att natur påverkas, men eftersom omställningens syfte är hållbarhet får absolut inte naturskyddade områden och inte andra områden med dokumenterat höga naturvärden skadas. Anläggningars lokalisering ska styras av detta, och av riksföreningens policies och positionspapper. Däremot kan vi inte kräva att vindkraftverk eller industrianläggningar inte syns. Lämplig lokalisering ska väljas, helst i anslutning till redan exploaterade områden. Anläggningarna får inte heller ge utsläpp av miljögifter eller miljöfarligt avfall.

Satsningar som är ohållbara och förstör framtiden

Kärnkraft

Kärnkraften är farlig, opålitlig, dyr, onödig och hinner inte rädda klimatet. Det går inte att bygga ny kärnkraft som kan ge oss energin redan nu när den behövs. Det kärnkraftverk som byggts på senare år i Norden (Finland) blev försenat åtskilliga år och flera gånger dyrare än utlovat.

Ståndpunkt: Vi motsätter oss uranbrytning, nya kärnkraftverk, anriknings- och upparbetningsanläggningar och radioaktivt avfall som kan vara farligt i flera hundra tusen år. Befintliga kärnkraftverk avvecklas i takt med utbyggnad av förnybar energi.

Älvutbyggnad

I landet finns endast fyra fritt strömmande nationalälvar: Vindelälven i Västerbottens län och Pite älv, Kalixälven och Torne älv i Norrbottens län. Av dem är endast Kalixälven och Torne älv helt fria. Alla andra storälvar i landet har exploaterats för vattenkraft. Dessutom finns skogsälvar som Råne älv som är outbyggda. Små vattendrag är vattenlivets barnkammare. Luleå älv är hårt utbyggd med 15 kraftverk och har förlorat sitt naturliga ekosystem.

Ståndpunkt: Ingen ytterligare utbyggnad, varken av stora älvar eller små vattendrag! Däremot kan redan utbyggd vattenkraft effektiviseras för högre produktion och pumpkraftverk installeras där det inte finns höga naturvärden längs stränderna som kan skadas.

Elintensiv industri som hotar miljön och etableras här, falskskyltat som ”grön omställning”

På grund av de låga elpriserna i Norrbotten, och förväntningarna på ännu mer tillgänglig el i framtiden, lockas industrier hit trots vikten av att den el som produceras går till verkliga omställningsbehov. Det tydligaste exemplet är Fertiberia som här vill etablera en slags industri som aldrig funnits i Norrbotten. Avsikten är att producera kvävekonstgödsel från luftens kväve, med billig elenergi. Övergödning är en av de globala kriserna som nämns bland de planetära gränserna. Här försöker de sälja in begreppet ”grön konstgödsel” fast deras kvävekonstgödsel i lika hög grad kan bidra till övergödningen

Ståndpunkt: Ingen etablering av elintensiv industri om den inte krävs för omställningen. Således motsätter vi oss exempelvis datacenter för bitcoinproduktion och Fertiberias etablering i Luleå och Norrbotten.

Dilemmat med gruvbrytning

Att bryta en ny gruva kan innebära oreparabel miljöskada för århundraden framöver. En del metaller behövs för omställningen. Utveckling pågår, som kan ge substitut till vissa av dem, och minska behovet av andra. Men de behöver brytas någonstans. De bör då brytas där minst skada uppstår. Där en mineralisering är koncentrerad och går på djupet kan brytning ske utan att så stor yta påverkas som där koncentrationen av det sökta ämnet är låg och spridd över en stor yta. Om koncentrationen är låg kan vi få ofantliga dagbrott med oerhörd påverkan på landskap och vatten. Dessutom har vissa malmer, som koppar, mer giftiga ämnen.

Ståndpunkt: Återvinning går före ny brytning. Mineralhierarkin ska tillämpas. Låghaltiga mineralförekomster som kräver stora dagbrott och ger stor miljöpåverkan ska lämnas orörda, liksom även små fyndigheter som bryts ut snabbt och inte ger något betydande bidrag. Att bryta vidare på djupet i en befintlig gruva eller i en tidigare nedlagd om där finns malm, är att föredra. Inga nya gruvor i nya områden, om där inte finns ett särskilt viktigt ämne. Ett snabbt nej till gruvbrytning i känslig natur förkortar handläggningstiden.

Länkar:

<https://www.naturskyddsforeningen.se/arkiv/policydokument/>

https://www.norrbotten.snf.se/klimat/Pressmeddelande_Klimatklapp.pdf

https://issuu.com/norrbottensmedia/docs/framtidsveckan_i_norrbotten_2014

https://issuu.com/norrbottensmedia/docs/framtidsveckan_i_norrbotten_2015_b165d10d601269

<https://overtornea.snf.se/2011/03/29/klimatforelasningar-i-overtornea-kommun-4-8-april-2011/>

<https://norrbotten.naturskyddsforeningen.se/klimathotet-och-naturvardena-satter-villkoren-for-vindkraft/>

https://cdn.naturskyddsforeningen.se/uploads/2021/05/05141755/naturskyddsforeningens_klimatpolicy_2020.pdf